

YTTRANDE

Datum
2021-04-12

Sametingets beteckning
Dnr 1.2.1-2021-150

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan. (U2021/00301)

Sametinget vill utifrån sitt verksamhetsområde lämna följande synpunkter och har i övrigt inga invändningar på förslagen i promemorian.

6.3 Utformning av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Syftet med den verksamhetsförlagda utbildningen ska vara att ge studenterna praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper genom att delta i skol- och förskoleverksamhet under handledning. Promemorian föreslår att lärosätena ska använda sig av övningskolor och övningsförskolor i den verksamhetsförlagda utbildningen. Vidare förtydligas det att övningskolor bör vara förskolor, grundskolor, gymnasieskolor eller kommunal vuxenutbildning.

Sametinget utgår från att sameskolorna och samiska förskolor inkluderas i begreppet förskolor och grundskolor som övningskola och övningsförskola inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Sameskolan är en egen skolform. Enligt skollagen, ska sameskolan ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1-6 i grundskolan. Sameskolstyrelsen är huvudman för sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Myndigheten får efter avtal med en kommun erbjuda förskola där hela eller en väsentlig del av verksamheten genomförs på samiska.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 och 4-6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål.

Sametinget konstaterar att utredningens förslag tangerar förslagen i *Handlingsprogram för bevarande av de samiska språken*¹. Sametinget har haft regeringsuppdrag att lämna förslag till handlingsprogrammet, som innehåller såväl övergripande som specifika åtgärder och en tydlig ansvarsfördel. Bland annat har följande bedömningar och förslag lämnats:

¹ <https://www.sametinget.se/151550>

- Ändra examensordningen så att det blir möjligt att examinera grundlärare i samiska. Åtgärden innebär att beslut fattas om en ändring av examensordningen för nuvarande grundlärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 4–6 så att det blir möjligt att examinera grundlärare i samiska.

- Inför samiska som prioriterat ämne i kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Åtgärden innebär att samiska ska anges vara ett prioriterat ämne inom KPU och att personer ska kunna validera sin reella kompetens i samiska i samband med antagningsprocessen. Att validera reell kompetens betyder att en bedömning sker avseende kunskaper, färdigheter och förmågor som förvärvats genom arbete, utbildning eller annan verksamhet och sysselsättning. KPU med samiska som prioriterat ämne bör kunna innefatta studier i samiska på mer avancerad nivå för de som i övrigt uppfyller kraven men som till exempel har vissa brister i samisk grammatik.

- Möjliggör för legitimerade lärare att efter en genomgången språkdidaktiks kurs om 30 högskolepoäng kunna bli behöriga lärare i samiska.

Det finns legitimerade lärare som kan samiska men som inte är behöriga att undervisa i de samiska språken. Åtgärden innebär att det för dessa personer ska vara möjligt att efter en genomgången språkdidaktiks kurs om 30 högskolepoäng bli behöriga lärare i samiska.

- Utarbeta och inför en obligatorisk utbildning i samisk pedagogik för lärare i och på samiska.

Det är viktigt att i utarbetandet av utbildningen tillvarata såväl beprövad erfarenhet hos lärare som kunskap från forskningsprojekt och andra insatser inom området.

Moment 22-situation

Bristen på lärare i de samiska språken är stor. Det är få som nyligen har genomgått eller för närvarande bedriver såväl högre studier i samiska och som planerar att bli lärare i eller på något/några av de samiska språken. Orsaker till detta kan delvis förklaras med strukturella problem enligt betänkandet *Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering* (SOU 2017:91). Mellan 1988 och 2014 fanns ingen riktad lärarutbildning för hemspråks-/ modersmålslärare för de nationella minoritetsspråken (och inte heller för andra modersmål). Detta har lett till en moment 22-situation: skolväsendet lyckas inte producera tillräckligt många elever med tillräckligt hög kompetens i de nationella minoritetsspråken, för att det ska finnas tillräckligt många kvalificerade sökande till lärarutbildningarna. Eftersom det tidigare inte fanns någon lärarutbildning har man inte kunnat fylla de luckor som uppstått när yrkesverksamma lärare pensionerats.

Möjligheterna för en skola att erbjuda eleverna modersmålsundervisning och undervisning i ämnet samiska är kopplade till att det ska finnas behöriga eller lämpliga lärare. Eftersom lärarbristen i de samiska språken är omfattande, kan man från huvudmännens sida inte alltid, ens när efterfrågan funnits, erbjuda undervisning i samiska som modersmål. Det innebär att ännu färre når en tillräcklig språklig kompetens för att kunna arbeta som lärare och genomgå lärarutbildningar.

Bristen på behöriga lärare som kan undervisa i och på något av de samiska språken gäller utbildade lärare från förskola till gymnasieskola. Det finns ett behov av att snabbt få tillgång till lärare som kan undervisa i och på samiska, men också av att hitta en långsiktig lösning på lärarbristen.

Sametinget anser att en långsiktig lösning är en samisk lärarutbildning där både utbildningsinstitutioner som har ansvar för samisk utbildning och utbildningsdepartementet är delaktiga.²

Beslut i detta ärende har fattats av tf kanslichef Anita Kitok. Enhetschef Aina Negga har varit föredragande.

Anita Kitok

Aina Negga

² Sametingets språkpolitiska handlingsprogram antaget av plenum 2016-05-31 – 06-02